

Hákonar-mál

CEDERSTRÖM

UPPS. 1860

RIKSDAGEN
SVERIGES
RIKSDAG
TILL
ISLANDS ALLTING
VID
TUSENÅRSJUBILEET
1930

FÖRSÖK

till tolkning och förklaring

AF

HÁKONAR-MÁL.

AKADEMISK AFHANDLING,

SOM, MED TILLSTÅND AF

den Vidtberömda Filosofiska Fakulteten i Uppsala,

FÖR DEN FILOSOFISKA GRADEN

TILL OFFENTLIG GRANSKNING FRAMSTÄLLES

AF

KARL RUDOLF HENRIK CEDERSTRÖM,

Fil. Kand. af Westm. och Dala Landskap,

å den mindre Gustavianska Lärosalen,

Onsdagen den 23 Maj 1860,

p. v. t. f. m.

FÖRSÖK

till tolkning och förklaring

AF

HÁKONAR-MÁL.

AKADEMISK AFHANDLING

AF

RUDOLF CEDERSTRÖM.

INLEDNING.

År 921 föddes på Alvö i *Norðhörðaland* (enligt Munch) en son af Harald Hårfager och *Þóra Morstrstöng;* han blef af Sigurd jarl vattenöst och kallad Håkan. Några år senare sändes han af sin fader till konung Athelstan i England för att uppfostras (deraf hans binamn *Aðalsteins fóstri*), och dröjde hos honom till år 934, då han, troligen på uppmaning af norska män, begaf sig till sitt hemland åter, för att rycka riket undan sin fruktade och hatade halfbroder Erik Blod-yx. Anländ till Norge stämde han sig ett ting till mötes i Trondhem, och erböd der Norrmännen, att, om de ville »gifva honom konungsnamn», återlemna dem deras gamla odalrätt, hvilken de förlorat då Harald Hårfager lade under sig landet, från hvilken tid de endast med länsrätt besutit jorden. Han blef genast med stor fröjd helsad såsom konung, och snart, då ryktet härom spridt sig i hela landet, föllo alla honom till, och Erik måste, jämnte sin drottning Gunnhild och sina söner, lemna riket. Han hamnade slutligen i England, der han af Athelstan fick Northumberland i förläning. Men Håkan blef konung öfver Norge. De första 14 åren af hans regering upptogos dels af lagstiftning (Gulatings- och Frostatings-lagarne) och andra fredens värf, dels af krig med Danskarne, som härjade i Viken, och äfven lemnade Gunnhilds söner bistånd. Men på sitt 15:de regeringsår var det, som Håkan, hos Athelstan döpt och uppfostrad i Kristna läran, dristade påbjuda hennes antagande i landet. Befallningen väckte stor ovilja hos folket, man yrkade ifrigt att Håkan skulle blota och skicka sig efter forna konungars hedna sed, — och Håkan lät slutligen af deras hot förmå sig till eftergifter, såsom synes af de yttranden han fällde kort före sin död. Imellertid drogo nya händelser uppmärksamheten åt annat håll. Eriks söner började nämnligen oroa landet, och dessa strider fortforo sedan under Håkans hela återstående regering. Det var slutligen vid kungs-gården *Fitjar* på ön *Storð* i *Sunnhörðaland,* som de möttes för sista gången. Håkan afkastade sin brynja, och stör-

tade in i striden, men blef derunder dödligt sårad. Han lät då föra sig afsides, och förordnade der, att man skulle begrafva honom såsom en hedning, ty annat vore han ej värd, och lemna riket åt Eriks söner, då han sjelf endast efterlemnade en dotter. Detta skedde år 961. Före honom voro åtta hans halfbröder döde. Bland dem anmärka vi särskildt *Biörn Farmaðr* eller *Kaupmaðr*, konung i Vestfold, död 927, son af Svanhild, Östen jarls dotter. Håkan var en af Norges störste konungar, en ädel och klok man, en fredens furste, och kunde väl förtjena, säger Munch, att kallas Norges andre grundläggare. Folket älskade honom högt, och nämnde honom: Håkan den gode. Efter döden blef han besjungen af sina hofskalder *Guðormr Sindri*, som diktade Håkans-dråpan, och *Eyvindr* benämnd *Skáldaspillir*, d. ä. skaldefördunklaren.

Denne senare var en son af *Finnr Skiálgi* och Gunnhild, hvilken åter var dotter af Håkan jarl och Harald Hårfagers dotter Ingeborg. Han var således Håkan den godes systerdotterson. Då Eriks söner ryckte fram vid *Fitjar*, var det han, som derom medelst en vers (HgS. k. 28) underrättade Håkan; och med en annan (i samma kap.) uppmanade han den tvekande konungen till strid. Ögonblicket före kampen qvad han ännu en vers, (se *Fagrskinna*, k. 33). Efter Håkans fall diktade han om honom *Hákonar-mál*, det fullständigaste qväde, som vi efter honom ega qvar, och en bland de märkligaste fornnorska sånger. Då Harald Gråfäll imellertid efter Håkan blifvit Norges konung, sjöng hans hofskald Glum Geirason en sång till sin konungs ära med anledning af Håkans fall. Denna visa blef mycket omtyckt, hvadan Övind diktade en annan till Håkans ära, hvaraf en strof finnes i HgS. k. 27. Dit höra troligen ock de två stroferna i kap. 31. Denna sång förtörnade konungen så högeligen, att han gjorde lifssak deraf, och Övind kunde rädda sitt lif endast genom att blifva hans skald. Då diktade han om Harald Gråfäll den strof, som finnes i HGrS. k. 1. Men då han sedan med tvänne strofer förevigade Gunnhildsönernas girighet, beskyllde honom konungen att vara hans fiende. Övind qvad då ännu en visa, om huru han trogen varit sin första herre, och »aldrig lekt med två sköldar». Denna gång måste han med en dyrbar guldring friköpa sig, och qvad äfven derom en sång; men lemnade derpå Haralds hof, och kom ej mer åter. Han var då redan gammal vorden. Alla dessa sistnämnda qväden finnas i HGrS. k. 1. Dessutom har Övind diktat *Háleygja-tal* om Håkan jarl den mäktige, »deri han uppräknar hans förfäder allt intill Oden, och talar om hvars och ens död och hvilostad», och hvaraf lemningar finnas i YS. k. 9 och

26, HHårfS. k. 13, HGrS. k. 6, och OlTrS. k. 43. Dit höra kanske ock de stycken, som äro bevarade i den yngre eddans *Skáldskaparmál*, och återfinnas i den stora ArneMagneanska upplagans 1:sta del, sidd. 242, 248, 262, 418 och 470. I Fagrskinna k. 48 finnes en liten strof, som tyckes höra antingen hit eller till något förloradt qväde om Håkan. Vidare finnes en strof, diktad vid ett yrväder under det missväxtår, som omtalas i HGrS. k. 17. Slutligen nämnes i samma sagas 18:de kap., att han diktat en *Drápa um alla Íslendinga* (nu förlorad), för hvilken han af Isländingarne belönades med ett stort smycke af silfver. Men nöden tvang honom att hugga sönder det, för att skaffa sig sill-not, och slutligen måste han äfven sälja sina pilar, för att köpa sill till föda. Den vers, han qvad då han for på fisket, och den, hvari han klagar öfver sin nöd, äro båda förvarade i sistnämnda kap. Om något mer af hans qväden finnes i behåll, är mig obekant.

Sedan härmed i korthet blifvit redogjordt såväl för den man, till hvilkens minne Håkanssången är diktad, som för sångens författare, återstår att nämna några ord om sjelfva stycket. Det finnes ej bevaradt i någon särskild handskrift, men är upptaget i 30:de och 33:dje kap. af Håkan den godes saga, och dess urtexter äro således att söka i Heimskringlas. Om dessa säges i Schønings företal till den Köpenhamnska folio-upplagan af Konunga-sagorna, tom. I, Hauniæ 1777, ss. XXIV—XXVI, att 6 sådana vid utgifvandet blifvit begagnade; och dessa torde väl utgöra allt, eller åtminstone allt af något värde, som är kändt. De äro: A, Codex Academicus Primus; B, texten i Peringskjölds upplaga; C, Codex Wormianus; D, Codex Academicus Secundus; E, Codex Frisianus; F, en ej mer befintlig; se vidare hos Schøning på angifvet ställe. Härtill komma dessutom handskrifter af den yngre eddan och af *Fagrskinna* för de strofer, som i dessa innehållas. Hvad vidare upplagor och öfversättningar af *Hákonar-mál* beträffar, så gäller derom, i likhet med hvad, som är sagdt om urtexterna, att de flesta och vigtigaste äro att söka i upplagor och öfversättningar af Heimskringla. De vigtigaste upplagor äro följande:

1. i Peringskjölds upplaga af Heimskringla, del. I, Stockholm 1697;
2. i Schønings, Thorlacii och Werlauffs folio-upplaga af Heimskringla, tom. I, Hauniæ 1777;
3. i Stockholms-upplagan af Heimskringla, del. I, 1816;
4. i Islandsk Læsebog af L. Chr. Müller, Kjöbenhavn 1837;
5. i Dieterichs Altnordisches Lesebuch, Leipzig 1843;

6. i Oldnorsk Læsebog, af Munch och Unger, Christiania 1847; samt
7. i bihanget till Möbii upplaga af *Edda Sæmundar hins fróða*, Leipzig 1860.

De märkligaste öfversättningar äro:

Svenska,

a. Geijers, i Iduna, I, Stockholm 1813;
b. den, som finnes i öfversättningen af Heimskringla, del. I, Stockholm 1816;

Dansk-Norska,

c. Finn Magnusens, i Athene VIII, Kjöbenhavn 1817;
d. Aals, i hans öfversättning af Konungasagorna, del. I, Christiania 1838;
e. Munchs, i Det Norske Folks Historie, del. I, Christiania 1852; och nästan oförändrad i hans öfversättning af konungasagorna, Christiania 1857;

Engelsk,

f. Percy's, i Five pieces of runic poetry, London 1763;

Tysk,

g. Herders, i hans Volkslieder, I, Leipzig 1778; o. s. v.

Se vidare under *Hákonar-mál* och *Heimskringla* i Möbii Catalogus Librorum Isl. et Norv. Ætatis Mediæ.

Håkanssången är skrifven på *Fornyrðalag*, dock icke alltigenom på samma slag deraf, utan vexelvis än på det åttaradiga, *Starkaðarlag*, än på det sexradiga, *Lióðaháttr*. Sålunda äro stroferna 1, 10, 11, 13—21 regelbunden *Lióðaháttr*, och stroferna 3—8 regelbundet *Starkaðarlag*. Stroferna 2, 9 och 12 förete deremot vissa oregelbundenheter. I str. 2 är förra hälften *Starkaðarlag*, men den senare *Lióðaháttr*. I str. 9 är likaledes förra hälften regelbundet *Starkaðarlag*, under det att den senare deremot ej gerna låter hänföra sig under något slag af *Fornyrðalag* (se uppl.). Str. 12, som för öfrigt hel och hållen är *Lióðaháttr*, företer ändtligen den egenheten, att 3:dje raden består af 4 fötter med 2 par rimstafvar, då det högsta antalet eljest plägar vara 3 fötter och 1 par rimstafvar.

HÁKONARMÁL.

Håkans-sången.

I.

Göndul ok Skögul
sendi Gautatýr
at kiósa of konunga,
hverr Yngva ættar
skyldi með Oðni fara
ok í Valhöll vera.

Gandul och Skagul
sände Götaty
att kora bland konungar,
hvem af Yngves ätt
skulle med Oden fara
och vara i Valhall.

II.

Bróður fundu þær Biarnar
í brynju fara,
konung hinn kostsama,
kominn und gunnfána;
drúptu dólgar,
en darraðr hristist; —
upp var þá hildr ofhafin.

Broder funno de Björns
i brynja fara,
kungen den kostlige,
kommen med stridsfana;
fiender modfälldes,
men ett spjut ristes; —
upp vardt då härslag häfvet.

III.

Hét á Hólmrygi
sá, er her kallar,
iarla einbani
fór til orrostu;
gott hafði hinn giötli
gengi Norðmanna,
œgir Eydana
stóð und arhiálmi.

Hetsade Holmryger
han, som hären kallar,
jarlars dråpare
drog till striden;
väl var den gifmilde
gärdad af Norrmän,
Ödaners ängslan
under örnhjelm stod.

IV.

Hrauðst or herváðum,
hratt á völl brynju
vísi verðungar
áðr til vígs tœki.
Lék við lióðmögu,
skyldi land verja
gramr hinn glaðværi,
stóð und gullhiálmi.

Slet sig ur härkläder,
slog i vall brynja
lifvakts ledare
förr än till lek han tog.
Lekte med folksöner,
skulle landet värja
gram den gladlynte,
under guldhjelm stod.

V.

Svá beit þá sverð
or siklings hendi
váðir Vafaðar,
sem í vatn ofbrygði.
Brökuðu broddar
— brotnuðu skildir,
glumruðu glymhringar —
í gotna hausum.

Så bet då svärd
ur siklings hand
å Vafads väfnad,
som om i vatten det fördes.
Brynjor rasslade,
brusto sköldar,
skrällde spjut
mot de skapades hjessor.

VI.

Tröddust törgur
fyrir týs ok bauga
hialta harðfótum
hausar Norðmanna.
Róma varð í eyju,
ruðu fírar margir
skírar skialdborgir
í skatna blóði.

Trampades sköldar
och hjessor Norrmäns
af ringtys fästens
fötter hårda.
Slag vardt på ö,
skaror färgade
skära sköldborgar
med skyttars blod.

VII.

Brunnu beneldar
í blóðgum undum,
lutu langbarðar
at lýða fiörvi,
svarraði sárgýmir
á sverðanesi,
féll flóð fleina
fiöru Storðar.

I blodiga böljor
brunno såreldar,
långyxor lutade
mot lif menniskors,
sårhaf susade
å svärdens näs,
å stranden af Stord
föll spjutens flod.

VIII.

Bléndust við roðnar
und randar himni,
Sköglar veðr léku
við skýs um bauga,
umdu oddlár
í Óðins veðri,
hné mart manna
fyrir mækis straumi.

Under himlen blandades
blodiga sköldar,
Skaguls skys väder
kring sköldarna lekte,
i Odens-stormen
susade pilvågor,
föll för svärdströmmen
folk i mängd.

IX.

Sátu þá döglingar
með sverð oftogin,
með skarða skiöldu
ok skotnar brynjur;
var-a sá herr í hugum,
er átti til Valhallar vega.

Då suto döglingar
med dragna svärd,
med sköldar huggna
och skjutna brynjor;
ej var den här vid hog,
som egde för Valhall sig väpna.

X.

Göndul þat mælti
— studdist geirskapti —:
"Vex nú gengi goða,
"er Hákoni hafa
"með her mikinn
"heim bönd ofboðit".

Stödd å spjutskaft
sade Gandul:
"Nu växer gudars vakt,
"när Håkan hafva
"med här mycken
"till sig makterna manat".

XI.

Vísir þat heyrði
hvat valkyrjur mæltu,
mærar, af mars baki.
Hyggiliga létu,
hiálmaðar sátu,
ok höfðust hlífar fyrir.

Styraren hörde
hvad stridsmör mälde,
herrliga, från hästens rygg.
Hugfullt de förde sig,
hjelmade suto,
och sköldar dem skyddade.

XII.

"Hví þú svá gunni
"skiptir, Geirskögul?
"várum þó verðir gagns frá goðum".
"Vér því völdum,
"er þú velli héltst,
"en þínir fiándr flugu".

"Hvi, spjutens Skagul,
"styr så du kampen?
"vi voro dock värda godt af gudar".
"Derför vi det vållade,
"när du vallen behöll,
"men dina fiender flydde".

XIII.

"Ríða vit nú skulum",
qvað hin ríka Skögul,
"grœna heima goða,
"Oðni at segja,
"at nú mun allvaldr koma
"á hann siálfan at siá".

"Nu skola vi rida",
qvad Skagul den mäktiga,
"gudars hem de gröna,
"Oden att säga,
"att nu mond' allherrskaren komma
"honom sjelf att se".

XIV.

"Hermóðr ok Bragi",
qvað Hroptatýr,
"gangit í gögn grami!
"þvíat konungr ferr,
"sá er kappi þyckir,
"til hallar hinnig".

"Hermod och Brage",
qvad Hroptaty,
"gången emot gramen!
"ty en konung kommer,
"som en krigsman tyckes,
"till hallen hitåt".

XV.

Ræsir þat mælti
— var frá rómu kominn,
stóð allr í dreyra drifinn —:
"Illúðigr miök
"þyckir oss Óðinn vera;
"siám vér hans of hugi".

Från kampen kommen
konungen mälde
— stänkt af blod han stod —:
"Illasint mycket
"oss Oden tyck's vara;
"hans sinnelag vi se".

XVI.

"Einherja grið
"skalt þú allra hafa;
"þigg þú at Ásum öl!
"iarla bagi,
"þú átt inni hér
"átta brœðr", qvað Bragi.

"Frid skall af enherrar
"alla du hafva;
"öl du hos Åser drick!
"jarlars fiende,
"du finner här inne
"åtta bröder", qvad Brage.

XVII.

"Gerðar várar",
qvað hinn góði konungr,
"viljum vér siálfir hafa;
"hiálm ok brynju
"skal hirða vel;
"gott er til geirs at taka".

"Vapen våra
"vilja vi sjelfva hafva",
qvad den gode konungen;
"hjelm och brynja
"bör man bevara;
"godt är att gripa till spjut".

XVIII.

Þat þá kyndist hve sá konungr hafði vel ofþyrmt véum, er Hákon báðu heilan koma ráð öll ok regin.	Kunnigt då vardt hur konungen hade vördat de vigda husen, när Håkan bådo helsad vara gudar och väldiga väsen.

XIX.

Góðu dœgri verðr sá gramr ofborinn, er sér getr slíkan sefa; hans aldar æ mun vera at góðu getit.	I en god stund varder den gramen född, som får ett sådant sinne; hans ålder alltid skall i heder hållas.

XX.

Mun úbundinn á ýta siöt Fenrisúlfr offara áðr iafngóðr á auða tröð konungmaðr komi.	Mond' öfver menniskors mark obunden Fenrisulf fara förr än så fullgod i hans fotspår öde en konung kommer.

XXI.

Deyr fé, deyja frændr, eyðist land ok láð; siðst Hákon fór með heiðin goð, mörg er þióð ofþiáð.	Hjordar dö, dö ock fränder, land och egnd förödas; sedan Håkan for med hedna gudar, mång' folk i träldom tvungits.

Upplysningar.

Hákon (*Hákun*, *Hókon*, *Hókun*, och för versmåttets skuld *Hákunn*, men aldrig oassimileradt *Hákunr*) bet., enligt det vanliga antagandet, den högborne, och är sammansatt af *hár* och *konr*. *Hár*, hög, finnes ofta skrifvet *hárr* (liksom *týr* stundom *týrr*, o. s. v.), hvilket dock är orätt, ty *r* hör ej till stammen, såsom synes af ordets form i närslägtade språk: got. *hauhs*, fht. *haoh*, *hôh*, *hô*, fe. *heáh*, o. s. v. *Hárr* deremot betyder: gråhårig, och kommer af *hár*, n., hår. — *Konr*, m. slägtinge, ättling, kommer af *kyn*, n., kön, slägt, got. *kuni*, fht. *chunni*, fe. *cynn*, *cyn*, lat. *genus*, gr. *γένος*, och detta åter af got. *kunnan*, fht. *chunnen*, fe. *kunnan*, nht. *können*, e. *can*, sv. *kunna*. Senare har *konr* fått bet.: högättad; deraf *konungr*, konung. Fem. till *konr* är *kona*, sv. *qvinna* och gr. *γυνή*, samt e. *queen*, drottning. Det får dock ej döljas, att äfven en annan förklaring af *Hákon* gifves, föranledd af en forntysk form *Hancwin*; det skulle då betyda *galg-vännen* eller något dylikt. Men det senare ordet bör troligen läsas *Haucwin*, hvarigenom denna förklaring förlorar i sannolikhet. Jfr. Munch, Norskt Maanedsskrift, 3, sid. 133.

Mál, n., tal, samtal, språk, (got. *maþl*), fe. *madhel*, *mâl*, *mæl*, sv. *mål*, hvaraf *mæla*, got. *maþljan*, fe. *madhelian*, *mädhlen*, sv. *mäla*. Men utom det att ofvannämnda got. *maþl* betyder samlingsplats (jfr. fe. *mâl*, *mæl*, sammankomst, sv. *målstämma*), så har fht. *mahaljan* bet. af att sluta fördrag; hvaraf förklaras fn. *mál*, fht. *mahal*, fördrag, t. ex. Vsp. str. 30: *mál er á meðal fóru*, samt fht. *gimahelo*, *gemahala*, mht. *gemahele*, nht. *gemahl*, *vermählen*, sv. *gemål*, *förmäla*; och fht. *mahalôn* bet. att föra talan inför rätta; deraf sv. *mål* = domstolssak, och fn. *mál* = sak, t. ex. *hætt mál var þat*, Geisli 56. Troligen är det detta *mál* = samtal, som förekommer i nht. *mahlzeit*, sv. *måltid*, hvilket således egentligen bet.: en åt samtal egnad stund. Men ord finnas, med hvilka detta *mál* ej får förvexlas, ehuru kanske en aflägsnare slägtskap finnes, nämnligen:

1:o got. *mela*, m., ett mått, fht. *mâl*, *spanmali* (hvaraf vårt sv. *spannemål*), fn. *mál*, sv. *mål*, mått, fn. *mæla*, sv. *måla*, mäta, samt sv. *mål*, *ändamål*;

2:o got. *mel*, n., tid, tidpunkt, fmht. *mâl*, fe. *mæl*, fn. *mál*, *mæli*, t. ex. i Vsp. str. 14: *mál er dverga* etc.

3:o göt. *mel*, n., skrift, *meljan*, skrifva, fht. *mâlôn*, nht. *mahlen*, sv. *måla*. — I *Hákonar-mál*, *Háva-mál*, o. s. v. står *mál* i pl., hvilket, hvad det förra ordet beträffar, dessutom synes af sagans 30 kap., der det på två ställen heter: *svá segir E. S. í Hákonar-málum*.

Eyvindr, Övind, af *ey*, f., ö, hvilket troligen från början betecknat ett vattensjukt eller vid vatten liggande land, hvadan ock Dief. sammanställer det med got. *ahva*, f., flod, o. s. v. Det är då samma ord, som fe. *eá*, flodland, nht. *aue*. Den andra stafvelsen *vind* åter kommer troligen af *vinna*, hvari ett *d* förmodligen assimilerats till *n*. Övind skulle då betyda: landvinnaren.

Skáldaspillir bet. skaldefördunklaren, af *skáld*, n., skald, af okänd härkomst, och *spilla*, förstöra, fht. *spildan*, fsx. *spildian*, fe. *spillan*, sv. *spilla*, *förspilla*. Härmed är ej att förblanda got. *spillon*, fe. *spellian*, e. *spell* (stafva), fn. *spialla*, berätta, förkunna, hvaraf fht. *gotspel*, fe. *godspell*, e. *gospel*, fn. *guðspiall*, Guds ord, evangelium.

1. *Göndul* och *Skögul* voro tvänne af valkyrjorna.

Göndul, g. *Göndlar*, f., är trol. fem. af ett obrukligt adj. *gandall*, *göndul*, *gandalt*, bildadt af *gandr*, varg, orm; och detta åter kommer troligen af *gana*, hvilket Svbj. Egils. öfversätter: *ruere temere et præcipiti cursu*, men hvilket otvifvelaktigt är samma ord, som ännu förekommer i våra landskapsmål i bet. gapa, se i vädret, hvilket är bildadt af landskapsmålens *gan*, dansk. *gane*, gom, och samma ord som nht. *gähnen*. Jfr. dessutom Odens namn *Göndlir* i Grimnismál 49.

Skögul, g. *Sköglar*, f., är likaledes utan tvifvel fem. af ett adj. *skagall*, *skögul*, *skagalt*, af *skaga*, framskjuta, hvaraf *skagi*, udde, och hvilket ännu återfinnes i landskapsmålens *skag*, ett bart och öppet eller framskjutande ställe, *vindskagie*, ett bart, för vinden utsatt ställe, *skagig*, bar, kal, naken, *skägeltändt*, med utstående tänder (Lénstr.), samt i *Skagen*, Jutlands norra udde. — *Skögul* skulle således betyda: den framstående, hon, som står i spetsen.

Gautatýr är öfversatt med *Götaty*. Men här afses ej Goterna, som på got. heta *Gutans*, fht. *Kuzun*, fn. *Gotar*, *Gotnar*, och på Gutniska *Gutar*, utan *Gautar* (fe. *Geátas*, fht. *Koza*, got. *Gautos*?), hvilket är bildadt af, eller i likhet med, Odens namn *Gautr*, skaparen, af *gióta*, gjuta. Det är dock att för-

moda att *Gotar* och *Gautar* ytterst hafva samma ursprung, och vi fästa härvid uppmärksamheten derpå, att formen *gotnar* är en form af *gióta*, och stundom, sasom i sångens 5:te strof endast betyder: de skapade, menniskorna.

Týr (Tír), g. *Týs*, d. och a. *Tý*, Ty, Odens son. Ordet förekommer oftast, såsom här, i bet.: gud, i allmänhet, eller: man, och är samma ord, som gr. *θεός*, *Ζεύς*, g. *διός*, lat. *deus*, *divus*, samt kommer ytterst af sskr-roten *div*, glänsa. Ett *v* har alltså i *Týr* bortfallit, men återfinnes vid ordets böjning i flera former. Sålunda finnes en dat. *tívi (tífi)*, en svag form, nom. *tívi (tífi)*, d. *tíva (tífa)*, och plur. *tívar (tífar)*, *tívom (tífom)*. Dessutom en dat. *tívor*, Vsp. 36. Äfven förekommer formen *týrr*, *týrs*, *týri*, *týr*, hvars oriktighet förut är anmärkt; jfr. Egilssons Lex.

Kiósa (kýs, *kaus*, *kosinn)*, kora, välja; 3 p. pl. impf. ind. *kuru* (heter ock, i öfverensstämmelse med andra former af verbet, *keyru*, *kiöru*). Got. *kiusan*, fe. *ceósan*, e. *choose*, o. s. v. Häraf *valkýria*, hon, som korar valet. *Kiósa* är äfven samma ord, som sv. *tjusa*, *förtjusa*, hvilket rätteligen borde skrifvas, och ännu af Ihre skrefs, med *k*. Beslägtade ord äro nht. *kosten*, smaka, sv. *kost*; sv. *kosta*, e. *to cost;* slutligen sv. *vilkor*, och e. *custom*.

Hverr Yngva ættar, hvem af Y:s ätt, ty Håkan var af Ynglinga-ätten.

Yngvi, fsv. *Inge;* jfr. de forntyska *Ingo*, *Ingevo*. Af *ungr* lär det ej komma.

Ætt el. *átt*, f., ätt, kommer af *eiga (á*, *átta*, *áttr)*, ega; ty den ursprungliga betydelsen har varit: en mans ätt = hans barn (möjligen ock hustru och trälar), d. v. s. hans egendom, efter tidens begrepp. Jfr. fht. *eigan*, ega, *êht*, egendom.

Óðinn, Oden, den genom verldsalltet gående, i striden frambrytande, af *vaða*, *óð* (Säve YS. s. 2). Petersen säger i Nordisk Mythologi, s. 152: »alle de, der have forsøgt at forklare det, udlede det af at *vaða*, datid *óð*, at gå, fare frem (meare, cum impetu ferri); ligeså kommer af t. *watan*, *wuot*, ordene *wuth*, *wüthen*, og *Wuotan*, *Wodan*. I *óðr* forener sig begejstring og raseri, men det senere sprog er, som ellers ofte, blevet hængende i den slette betydning; og en tidlig folketro har hængt sig fast ved den samme side af Odins væsen. Allerede Adam fra Bremen siger: Wodan, id est furor. Pa samme måde udtrykker de Vælskes *gwýd* tænkemåde, gemyt, lidenskab, raseri, og deres *Gwydion* er dog en hersker over ætheren og stjærnehimlen. Grundtanken er altså heftig bevægelse; den fremkalder

liv og ånd, og det er Odins væsen. Han er det altgennemtrængende væsen».

Valhöll, den herrliga, framför andra utmärkta boningen. *Val* af *velja*: betecknar sål. något utvaldt; så i *valr*, m. valet, de utvalde, slagne, i *Valfaðir*, *Valhöll*, och ännu i sv. *valknut*. Af *valr* åter kommer *valkyrja* och *valplats*. *Valnöt* deremot, nht. *vallnuss*, betyder: välsk nöt, en nöt från *Valland*, *Gallia*. *Höll*, f., g. *hallar*, d. *höll* och *höllu*, pl. *hallir*, hall, sal, boning, fe. *heall*, e. *hall*, nht. *halle*, fr. *halle*. Det är troligen nära slägt med *hallr*, sten, sv. *häll*.

II. *Bróðir Biarnar*, d. ä. Håkan (se inledningen).

Biörn, m., björn, har förut hetat *bir*. Senare form är *ber*, hvaraf f. *bera* ännu finnes. Jfr. nht. *bär*, e. *bear*. I afseende på det senare tillkomna slut-*n*, eger samma förhållande rum med *örn*.

I brynju fara synes rättare än den andra läsarten: *or b. f.*, hvilket skulle betyda, att konungen afkastade brynjan; men detta omtalas i 4:de strofen. *Brynja* (got. *brunjo*, fht. *brunia*, *brunna*, mht. *brünne*, fe. *byrne*; förekommer dessutom i flera slaviska språk) härledes (enligt Dief.) af Grimm från *brenna*, got. *brinnan*.

Gunnfáni, m., stridsfana, af *gunnr* (*guðr*), f., strid, och *fáni*, som egentligen betyder: duk, tyg, och är samma ord, som gr. πῆνος, väfnad, lat. *pannus*, fransk. *panneau*, *panon*, e. *pennant*, got. *fana*, fmht. *fano*, nht. *panier*, sv. *fana*, *baner*. Fht. *fano* begagnas om alla slags dukar, t. ex. *sweiz-fano*, svetteduk, *tisch-fano*, bordduk, o. s. v. Ordet återfinnes i många språk, såsom: fht. *gund-fano*, fe. *gûð-fana*, fransk. *gon(t)fanon*, it. *gonfalone*.

Darraðr, m., spjut, gr. δόρυ, -ατος, fht. *tart*, fe. *daráð*, *daróð*, fransk. *dard*, e. *dart*, är möjligen beslägtadt med gr. δρῦς, sskr. *dru*, got. *triu*, ryssk. *derevo*, ill. *dervo*, sv. *trä*, o. s. v. Formerna *darr*, n. och *dörr*, m. finnas ock.

Hildr, g. — *ar*, f., kamp, strid; derföre namn på en af valkyrjorna.

Hafin af *hefja* (*hef*, *hóf*, *hafinn*), häfva, lyfta. Deraf *upphaf*, n., upphof.

III. *Heita* (*heit*, *hét*, *heitinn*), med ackus., kalla; benämna; *heita á einn*, uppmana någon; lofva; heta; *heitast*, med inf., hota.

Hét á Hólmrygi sá, er her kallar. Texterna A, B, E hafva i stället: *hét á Háleygi sem á Hólmrygi*, han uppeggade Hålogaländingar så väl som Holmryger. *Hólmrygir*, d. ä. de af Rogalands inbyggare, som bebodde holmarne, öarna. *Háleygir* voro

invånarne i *Hálogaland*, landet norr om Trondhem, hvilket, enligt Petersen (Nord. Myth. s. 78), har namn efter *Hálogi*, den höge Loge, Fornjots son. Man kunde vara frestad att öfversätta *Hálogaland* med: norrskenets land.

Iarl, m., fe. *eorl*, e. *earl*, fsv. *järl*, är brutet af ett äldre *irl*, hvilket väl lär förutsätta ett äldre *ir-al* och kanske ett än fornare *ar-als*; och man kunde då, om det ej vore för olikheten i qvantiteten, jämnföra det med fn. *árr*, m., sändebud (hvaraf sv. *ärende*), *ár*, n., början, principium, och fht. *êr*, *êror*, *êrist* (nht. *erst*), *prius*, *prior*, *primum*.

Einbani, den, som ensam dödar någon, af *einn* och *bani* (af *bana*, e. *bane*, döda), sv. *bane*, död, och *baneman*. I nysv. har *bane* mistat den senare betydelsen, i hvilken ordet dock förekommer hos Tegnér. Af samma stam är got. *bani*, *banja*, fht. *bana*, mht. *bane*, och fn. *ben*, (g. pl. *benja*) sår, samt *benja*, såra.

Orrosta, f., strid, af ett förstärkande *or*, ur, och *rosta*, f., strid. Jfr. sv. att *rusta*.

Giöfull, gifmild, liksom *giöf*, f., gåfva, af *gefa*, gifva.

Gengi, n., följe, af *ganga*, gånga.

Œgir, fe. *êgor*, *eagor*, egentl., såsom här, förskräckaren, af *œgja*, got. *ogjan*, fe. *egsian*, förskräcka, och detta åter af *óga*, afsky, got. *ogan*, frukta. Öger (hafvet) var en af Fornjots söner; de öfrige voro *Logi* (logen, elden) och *Kári* (kåren, vinden). Öger kallas ock *Hlér*, det wales. *llyr*, haf. Hans boning är *Hlésey*, Lessö.

Œgir Eydana, Ódaners förskräckare, har afseende på de krig, som Håkan förde med Danskarne (se inl.).

Arhiálmr, m., örnhjelm, detsamma, som *aringreypir hiálmar* i *Atlaqviða* 3 och 16, d. v. s. örnprydda hjelmar, eller hjelmar med örnfjädrar, enligt Müller. *Ari*, m., got. *ara*, fht. *aro*, mnht *ar*, har ock en annan, mot det Svenska *örn* svarande, form, nämnligen *örn*, fht. *arn*, fe. *earn*, e. *erne*. Det nht. *adler* deremot är en sammandragning af fht. *adelare*, mht. *adelar*, d. ä. ädelörn. *Hiálmr*, m., hjelm är brutet af *hilma*, skydda, och heter på got. *hilms* m., *hilm*, n., fmht. fe. *helm*. — I st. f. *arhiálmi* finnes en läsart *árhiálmi*, hvilket Munch och Unger (i Oldn. Læsebog) öfversätta med: kopparhjelm; men den motsägelse, som då uppkommer med sista raden i 4:de strofen, har förmått mig att föredraga *arhiálmi*. En codex har *gullhiálmi*.

IV. *Hrauðst* = *hrauð sik*, af *hrióða* (*hrýð*, *hrauð*, *hroðinn*) tömma, rödja, plundra, bortkasta.

Herváðir, f. pl., härkläder. Jfr. sv. *våd*.

Hrinda (hrind, hratt, hrundinn), med dat., slänga, stöta, kasta.

Vísi eller *vísir*, den framåtvisande eller vägvisande, anförare, konung; jfr. sv.*vise* = bi-drottning.

Verðung, f., lifvakt, jfr. *väring*, af *verja*.

Víg, n., got. *vigans*, fht. *wig*, *wîch*, mht. *wîc*, fe. *vîg*, fsv. *vigh*, strid, kamp, ännu i sv. *envig*, *uppvigla*, o. s. v.; *vega (veg, vá, vágum, veginn)* strida, got. *veigan*.

Lióðmegir, ordagrannt = folksöner. *Lióðr* eller *lýðr*, m., folk, got. *laufþs* (i *jugga-laufþs*, ung man), fmht. *liut*, nht. *leute*, fe. *leód*, kommer af ett got. *liudan*, fht. *arhliutan*, fsx. *liodan*, fe. *leódan*, o. s. v., hvilket betyder: växa, förökas. Af detta *lýðr*, ej af att *lyda*, kommer *lydbiskop*. — *Mögr*, m., son, slägtinge, got. *magus*, barn, fe. *magu*, *mäg*. Femininum är got. *mavi*, fn. *mær*, *mey*, sv. *mö*; samt *magaþs*, fht. *magad*, *meit*, mht. *maget*, *magt*, *meit*, nht. *magd*, *maid*, *mädchen*, fe. *mägð*, *mäð*, *mägden*, *maiden*, *mäðen*, e. *maid*. Grimm lär (enligt Dief.) härleda ordet af got. fht. fe. *magan*, fn. *mega*, sv. *förmå*, o. s. v.

Gramr, adj., vred, uppretad, fmht. fe. *gram*, sv. *gram* (Tegnér), *gramse(n)*. *Gramr* nyttjas derföre såsom subst. i betydelsen: härkonung, konung, och plur. i den af en konungs kämpar (jfr. YS. k. 21), samt vredgade gudar. Ordet kommer af got. *gramjan*, vredgas, mht. *grimmen*, fe. *grimman*. En annan form är *grimr*, sv. *grym*.

V. *Sverð*, n., svärd, fht. *swert*, nht. *schwert*, fe. *sweord*, e. *sword*.

Siklingr, m., skaldenamn på en konung; härledes, fast utan sannolikhet, af eddans *Skáldskaparmál* från *Sigarr*, Halfdan den gamles nionde son.

Vafaðr eller *Vöfuðr*, ett af Odens namn, enligt *Gylfaginning*; kommer af *vafa*, sväfva fram och tillbaka eller i ovisshet, vackla, hvilket troligen är af samma stam, som *vefa*, väfva, för hvilket Grimm (enl. Dief.) lägger till grund bemärkelsen: föra fram och tillbaka. Munch och Unger hafva *Váfaðar*.

Sem í vatn ofbrygði, egentl.: som om man förde det i vatten.

Bregða (bregð, brá, brugðinn) göra en snabb rörelse, svänga till, af *bragð*, snabb rörelse, listigt påfund, knep, konst, bragd, och detta åter af ett *(braga)*, Dalska *brågå*, sätta i snabb rörelse, hvilket dock ej förekommer i Fornnorskan. Men guden Brage, Odens son, skaldekonstens gud, har deraf sitt namn.

Bragi kan då möjligen blifva en öfversättning af *ποιητής*, och *bragr* af *ποίημα*. Se Säves Inträdes-föreläsning: Om de Nordiska Gudanamnens Betydelse, s. 84.

Skiöldr, m., sköld, heter på got. *skildus*, hvilket enl. Grimm möjligen är en omkastning af *skidlus*, *skidilus*, hvarvid man kan jämnföra lat. *scutum* och *scutulum*. Ursprungligen samma ord är det sv. *skylt*.

Glumra eller *glamra*, larma, klinga. Jfr. sv. *glam*, fn. *glam*, *glumr*.

Glymhringar, torde betyda: ringbrynjor, och komma af *glymja*, klinga, ljuda, och *hringr*, m., ring. En annan tolkning finnes dock, enligt hvilken *glymhringar* skulle betyda svärd.

Gotna, g. pl. af antingen *gotnar*, subst. m., eller ock *gotnir*, n. pl. m. af *gotinn*, båda af *gióta*, gjuta, skapa.

Hauss, m., hufvudskål, landskapsmålens *hös*. Jfr. vidare Säve YS. s. 42.

VI. Första meningen sammantages sålunda: *Norðmanna törgur ok hausar tröddust fyrir bauga-týs hialta harðfótum.*

Tröddust, af *Troða (treð; tróð, trað, tradda; troðinn)*, sv. *träda*, *troda*, trampa, got. *trudan*, fransk. *trotter*.

Targa, f., sköld, fe. *targ*, e. *targe*, o. s. v., tyckes komma af got. *gatairan*, förstöra, upplösa, fht. *zeran*, mht. *zera*, nht. *zehren*, fe. *terian*, e. *tear*, sv. *tära*; och landskapsmålen hafva *targa*, *targla*, *tjärga*, *tjärgla*, sönderbryta, sönderbita. *Targa* har alltså trol. fått sitt namn deraf, att dess ändamål är att tillintetgöra huggen, sönderbryta pilarne.

Baugatýr, ringars ty, d. v. s. den ringar utdelande, gifmilde konungen. Till ringar hopsmältes fordom i Norden nästan all ädel metall. Derom vittna jordfynden och skrifterna. Då någon prisas för sin gifmildhet, säges det, att han "högg sönder ringar", och då *Grágás* fastställer böter, äro dessa ringar af 24, 20, 16, 12, o. s. v. örens värde. *Baugr*, m., = fransk. *bague*.

Hialt, n., svärdsknapp. Hvarje svärd bestod af *hialt hit efra*, *meðalkafli*, *hialt hit neðra* och *brandr*, klingan, eller, såsom den här kallas: svärdsknappens hårda fot.

Róma, f., rop, buller, borde troligen skrifvas *hróma;* jfr. fht. *hruom*, *ruom*, m., rop, ära, nht. *ruhm*, fht. *ruomjan*, skryta, *biruomjan*, nht. *berühmen*, berömma, samt fe. *hreman*, *hryman*, (e. *cry?*) ropa. I gutamålet lär ännu finnas ett *roma*, vn., föra sig stolt, skräfla med stark och befallande röst, predika med skallande stämma. *Hruom*, *hruomjan* har dessutom blifvit jämnfört med *hruof*, *hruofan*, fn. *hróp*, *hrópa*, sv. *rop*, *ropa*.

Ruðu, 3 pers. pl. imp. af *rióða* (*rýð*, *rauð*, *roðinn*), göra röd, rödfärga.

I stället för *ruðu fírar margir* finnes en annan läsart: *ruðu konungar*.

Fírar, m. pl., män; jfr. fht. *vîrah*, menniska, *firihi*, *firhi*, vulgus, fe. pl. *fîras*, menniskor, sv. *fyr*. *Fírar* skrifves oftast med accentueradt *í*, men om man finge anse detta för ett fel, så vore ordet af samma stam, som *fiör*, n., lif, fht. *ferah*, *ferh*, fe. *feorh*, *feor*, och got. *fairhvus*, verlden. *Firar* skulle då betyda: de lefvande.

Skírr, got. *skeirs*, fht. *scieri*, mht. *schîr*, fe. *skŷr*, sv. *skir*, *skär*, ren.

Skialdborg, f., sköldborg. *Borg*, got. *baurgs*, fht. *puruc*, nht. *burg*, fe. *burh*, e. *borough*, o. s. v., kommer af *biarga* (*berg*, *barg*, *burgum*, *borginn*), hjelpa, got. *bairgan*, fht. *pergen*, fe. *beorgan*, sv. *berga*, *burgen*, o. s. v. Jfr. sv. *borga*, nht. *bürgen*; sv. *förborga*, nht. *verbergen*; fe. *byrigan*, *byrian*, e. *bury*.

Skatnar, en konungs män, af *skati*, konung, hvilket kanske egentl. betyder: framstående, upphöjd, liksom *skate* ännu i våra landskapsmål betyder: trädtopp, landtudde, utskjutande vare sig i hafvet eller i ett annat landskap.

VII. *Beneldar*, såreldar, d. ä. svärd, af *ben*, f. och n., sår (se ofvan), och *eldr*, m., eld, troligen bildadt af *ala*, liksom *meldr* af *mala*, *galdr* af *gala*, *kostr* af *kiósa*, *burðr* af *bera*, o. s. v.

Und, f. sår, got. *vunds*, fht. *wunt*, *wunta*, mht. *wunt*, *wunde*, fe. *vund*, e. *wound*, troligen af got. *vindan*, fn. *vinda*.

Langbarðr, m., långyxa, bildadt af *barð*, n., skägg, liksom *skeggja*, f., yxa, af *skegg*, n., skägg. Formen gaf anledning till benämningen. Efter detta *langbarðr* äro uppkallade Longobarderna, hvaraf Lombardiet, runstenarnes *lankbarþa lant*, jfr. Liljegren, 657 och 902.

Svarra, surra, susa. I gotl. lär ännu finnas ett *svärra*, fräsa (såsom hett jern i vatten).

Sárgýmir, sårhafvet, d. ä. blodet, af *sár*, n., sår (jfr. got. *sair*, smärta, fmht. *sêr*) och *gýmir*, hafvet, en jätte, Gerdas fader (jfr. gr. *χύμα* af *χέω*).

Sverða nes, n., svärdens näs, udde, land, d. ä. antingen: skölden, eller ock rentaf svärdsspetsen, klingan.

Fleinn, m., ett kastvapen, pil eller spjut.

Flóð fleina, pilarnes flod, d. ä. blodet.

Fiara, f., ebb; äfvenså den flata strand, som öfversköljes af floden; kommer troligen af *fiarr*, aflägsen.

Storð, en af de två stora öarne i *Sunnhörðaland*, norr om inloppet till *Bumlarfiörðr*. På norra sidan låg kungsgården *Fitjar*, pl. af *fit*, f., en bördig strandäng.

VIII. Den första hälften af denna strof har varit underkastad en flerfaldig tolkning. Den märkligaste af dessa är Munchs, som vi derföre anföra. Han utesluter orden *léku*, i 3:dje raden, och um *bauga*, i den 4:de, och sammanställer orden sålunda: *roðnar randar bléndust und himni við Sköglar skýs veðr*, samt öfversätter: de blodfärgade sköldar blandade sig under den klara himmelen i Skaguls skys, d. ä. sköldens, väder, d. ä. striden. Men dels uteslutandet af de tre orden, dels den betydliga omkastningen, hvilken, om den ock hvarken är oförenlig med tiden för sångens författande, eller ens i sjelfva sången saknar exempel (str. VI), dock är der högst sparsamt använd, och således, der den finnes, misstänkt, hafva föranledt mig att våga ett försök till tolkning, der dessa svarigheter kunde, åtminstone till någon del, öfvervinnas. Jag sammanställer derföre sålunda: *roðnar randar bléndust við und himni, Sköglar skýs veðr léku við um bauga*. Se öfversättningen.

Bléndust, af *blanda* (*blend*, *blétt*, *blandinn*), blanda, hvilket dock oftare böjes svagt.

Roðnar, rödfärgade, blodiga, part. af *rióða*.

Rönd, f., rand, och, i öfverflyttad bemärkelse: sköld.

Himinn, m., himmel, got. *himins*, fht. *himil*, mht. *himel*, *himele*; jfr. fe. *heofon*, *heofone*, e. *heaven*, fsx. *hebhan*, *heran*, o. s. v.

Léku við, lekte med hvarandra, liksom det föregående: *bléndust við*, blandades om hvarandra.

Baugr, m., ring, se ofvan; derföre äfven: sköld.

Ymja (*umda*), brusa, susa (hvaraf jätten *Ymir*); jfr. hels. *uma* (*umde*), stånka, gifva ifrån sig ett hemskt ljud under sömnen.

Oddlár, uddvågor, d. ä. blod, af *oddr*, m., udd, spjut, och *lá*, f., vätska, haf, våg.

Óðins veðr, Odens väder, d. ä. striden.

Hníga (*hníg*, *hné*, *hnigum*, *hniginn*), sjunka, falla, böja sig, got. *hneivan*, fht. fe. *hnîgan*, nht. *sich neigen*, sv. *niga*.

Mækir, m., ett kort svärd, got. *meki*, n., fe. *mêce*, gr. *μάχαιρα*. Jfr. sskr. *mah*, lat. *mactare*, slagta.

IX. *Döglingar*, konungar, antingen, ehuru osannolikt, efter Halfdan den gamles femte son, Dag, såsom det berättas i Snor-

res edda, eller af *dagr*, m., dag, eller ock af *dögl*, n. pl., vapen, hjelmar (Säve YS. s. 25).

Oftogin, af ett obrukl. verbum *tiúga* (hvaraf *tiúgari*, *hötjuga*, o. s. v.), draga, borttaga, bortröfva.

Skarðr, sönderskuren, af *skera*, skära. Jfr. *skarð*, n., hål, skada, eg. inskärning, och *skarðr*, *skarr*, *skarði*, m., svärd.

De två sista raderna i denna vers låta svårligen hänföra sin under något slag af *Fornyrðalag*, såsom redan i inledningen är nämndt. Försök hafva dock blifvit gjorda. Minst lyckadt bland dessa torde vara den stora Köpenhamn-upplagans, der orden delas i fyra rader sålunda:

var-a sá
herr í hugum,
er átti til
Valhallar vega;

men i Munchs och Ungers upplaga äro dessa rader betraktade såsom *lióðaháttr*, och delade på följande sätt:

var-a sá herr
í hugum,
er átti til Valhallar vega,

hvilket väl vore den bästa fördelningen, om blott *í hugum* vore nog att ensamt utgöra andra raden. Detta har dock förefallit mig möjligen kunna vara något tvifvel underkastadt, och jag har derföre delat orden i likhet med Sthlms-upplagan, anseende den oregelbundna formen antingen vara en frihet, som författaren sjelf tillåtit sig, eller ock hafva uppkommit genom något ords bortfallande, eller dylikt.

Herr, m., här, got. *harjis*, fht. *hari*, *heri*, fe. *here*, o. s. v. Ordet har troligen från början haft singulär betydelse, såsom i lat. *herus*, sv. *herre*, och i namn, t. ex. *Günther*, o. s. v., sedan betecknat ett visst antal; jfr. sv. *härad* = *hundari*.

Hugr, m., själ, hog; *í hugum* = *í góðum hugum*, motsvarar det svenska: *vid hog*.

Til Valhallar vega, egentligen: kämpa sig fram till Valhall, strida med den utgång, att man kommer till Valhall.

X. *Studdist*, af *styðja*, stödja; äfven: genomborra, t. ex. Vsp. 25.

Geirskapt, n., spjutskaft, af *geirr*, m., spjut, got. *gais* (?), (*gairu*, n., gissel), fht. *kêr*, mht. *gêr*, fe. *gâr*, lat. *gæsum*, fsv. *kesia*, spjut: och *skapt*, n., skaft, af *skapa*, alltså något förfärdigadt.

Goð, n., gud; enligt Grimm möjligen = pers. *khodâ*, hvilket skulle vara en stark förkortning af fornpers. *qvadâta*, sskr. *svadâta*, den genom sig sjelf satte, skapade.

Band, n., band, af *binda*; pl. *bönd* betyder ock gudarne, de bindande, förbindande makterna.

XI. *Mærr*, fht. *mâri*, mht. *mere*, fe. *mæra*, omtalad, prisad, herrlig, skön, utmärkt, jfr. got. *merjan*, förkunna, hvaraf nht. *märchen* och sv. *nymäre*.

Marr, m., häst, fht. *marah*, *marh*, fe. *mearh*, sv. *märr*.

Bak, n., rygg, e. *back*.

Hyggiliga, klokt, försiktigt.

Láta (*læt*, *lét*, *látinn*), låta, lemna, förlora, synas, tillåta.

Hlíf, f., skydd, sköld, af *hlífa*, skydda, got. *hleibjan*, fht. *lìben*, upphjelpa, fe. *lefan*, lyfta.

XII. *Geirskögul*, en af valkyrjorna, här densamma som Skagul; men af Vsp. 24 synes, som om de voro tva skilda. Det kommer då an på, om str. 24 i Vsp. är ursprunglig och oförfalskad.

Verðr, got. *vairþs*, värd.

Gagn, n., pl. *gögn*, gagn, seger; deraf *í gögn*, emot (imot). Jfr. got. *ga-geigan*, vinna, fransk. *gagner*, e. *gain*.

Valda (*veld*, *vald*, *valdinn*), orka med, förmå. Jfr. sv. *vålla*; fn. *veldi*, n., *välde*; *vald*, *völd*, n., makt, *våld*, lat. *valere*, *validus*, nht. *gewalt*.

Fiándi, m., pl. *fiándr*, fiende, got. *fijands*, *fiands*, *fians*, fht. *figent*, mht. *vîent*, *vînt*, nht. *feind*, fsx. *fiond*, *fiund*, fe. *feond*, o. s. v., af *fiá*, hata, hvilket förut hetat *fía*, got. *fijan*, fht. *fiên*, fe. *fean*, o. s. v. I de flesta af dessa språk betecknar ordet äfven: djefvulen, men några hafva för denna bemärkelse särskilda former, t. ex. sv. *fanen*, *fan*, dansk. *fanden*, nordfr. *fannen*, o. s. v.

Flugu, af *fliúga* (*flýg*, *fló* eller *flaug*, *flugum*, *floginn*), flyga, fly.

XIII. *Vit*, vi, om två personer; en annan läsart är: *vér*.

Ríkr, got. *reiks*, o. s. v., rik, mäktig, af samma stam, som got. *raihts*, rak, rät, got. *rahnjan*, räkna, samt lat. *rex*, *regere*, *rectus*, fn. *regin* och *ríki*, got. *reiki*, rike, m. m.

Grænn, grön, af *gróa*, växa.

Heimr, m., hem, land, trakt, verld, got. *haims*, by, fht. *heim*, hem, fe. *hâm*, *hæm*, e. *home*, o. s. v.

Allvaldr, m., en allsvåldig man, konung.

Siálfr (förut *sialfr*, *silfr*), got. *silba*, fht. *selbo*, o. s. v., sjelf.

Siá (*sé*, *sá*, *sáum*, *sénn*, *séðr*), i. st. f. ett äldre *sía*, *siha*, *sihva*, got. *saihvan*, se.

XIV. *Hermóðr*, härmodet, det krigiska sinnelaget, Odens son. *Bragi*, Odens son, skaldekonstens gud, se ofvan.

Hroptatýr eller *Hroptr*, Oden. *Hroptr* kommer af *hrópa*, och betyder alltså: ropare, härold; *rögna hroptr* således = gudarnes härold, och Oden heter på latin också: *Mercurius*, Onsdag: *dies Mercurii*.

Kappi, m., sv. *kämpe*, fr. *champion*; *kapp*, n., täflan, kamp, deraf sv. *i kapp*; o. s. v.

þyckja, got. *þugkjan*, fe. *þyncean*, fht. *dunkjan*, nht. *dünken*, tyckas, synas. Af medium *þyckjask*, mena, kommer vårt svenska *tycka*.

Hinnig, för *hinnvig* (sedan *hinnug*), i st. f. *hinn vig* = *hinn veg*, af *vegr*, m., väg, got. *vigs*.

XV. *Ræsir*, den till anfall manande, af *ræsa*, drifva till anlopp, påskynda, och detta af *rás*, f., lopp, fe. *ræs*, e. *race*, hvaraf *race-horse*, och deraf åter vårt *ras-häst* och *ras*, fransk. *race*.

Dreyri, m., flytande vätska, derföre: blod, fe. *dreór*, *drýr*, fmht. *trôr*, af *dreyra*, flyta, droppa, got. *driusan*, fe. *dreósan*, *dreóran*, falla, fmht. *troren*, droppa. Jfr. gr. *δρόσος*, dagg.

Drífa, vn., drifva, skynda, fara ut, fram, o. s. v. Perf. Part. *drifinn* har passif bet.: bestänkt.

Illúðigr, ondskefull, bister, af *illr* och *úð*, f., sinne, hvilket oftast förekommer i sammansättningar. Jfr. *óðr*, m., och *æði*, n., med samma betydelse.

Vér siám of hans hugi, vi se på hans sinnelag. *Of* styr således här i datif.

XVI. *Einheri*, m., ensam eller utmärkt krigare; *Einherjar* kallades i Valhall de fallne.

Grið, n. pl., säkerhet, fred, lejd, fsv. *griþ*, *gruþ*.

þiggja (*þigg*, *þá*, *þeginn*), få, emottaga.

Ás, pl. *æsir* = *ans*, *anses*, egentl.: pelarne. Jfr. Säve YS. s. 3.

Öl, n., d. *ölvi*, öl, fe. *ealo*, g. *ealewes*, e. *ale*, utan tvifvel ursprungligen samma ord som *olja*, got. *alev*, mht. *olei*, fe. *ele*, *ael*, lat. *oleum*, *oliva*, gr. *ἔλαιον*, *ἐλάFα*, *ἐλάα*, *ἐλαία*. Kommer af *ala*, *ól*, got. *alan*, föda.

Bagi, m., motståndare, af *baga*, hindra, motstå, troligen slägt med sv. *packa*, bret. *paka*, *packning*, fransk. *bagage*, impedimenta, e. *bag*, påse, bret. *pak*, gael. *bac*, hindra, o. s. v.

XVII. *Gerðar*, f. pl., vapen, rustning, af *gerða*, *girða*, *gyrða*, got. *bigairdan*, fmht. *gurten*, fe. *gyrdan*, e. *gird*, sv. *gärda*, hvaraf dessutom *gördel*, m. m.

Hirða, bevara, bevaka, got. *hairdan*, hvaraf *hirðir*, m., herde, got. *hairdeis*, och *hiörð*, f., hjord, got. *hairda*, fe. *heord*, o. s. v., samt *hirð*, f., lifvakt, fsv. *hird*.

XVIII. *Kyndist*, imp. af *kynna*, förkunna, ej af *kynda*, antända, såsom t. ex. i Vsp. 47: *miötviðr kyndist*.

Þyrma, skona, styr i datif.

Vé, n. pl., fridlyst, heligt ställe, helgedom, förekommer än i *Odensvi*, *Frösvi*, o. s. v. Jfr. sv. *viga*, samt got. *veihs*, fht. *wîh*, och mht. *wîh*, *wîch*, nht. *weih*, fe. *vîh*, *vîg*, *vî*, (i sammansättningar).

Heill, frisk, oskadad, got. *hails*, fmnht. *heil*, fe. *hâl*, *hæl*, e. *whole*. Deraf sv. *helsa*, fht. *heilazjan*, sv., *helsa*, = välbefinnande, hvilket senare nu äfven betecknar tillståndet det vare godt eller ondt, god helsa eller dålig helsa), samt fht. *heilag*, fn. *heilagr*, sv. *helig*.

Ráð, n., råd, beslut, handling, makt, o. s. v., af *ráða*. *Ráð* i pl. = makterna, gudarne.

Regin, n. pl., de styrande, gudarne; jfr. ofvan, uppl. till str. XIII, *ríkr*.

XIX. *Dægr*, n., dag eller natt, fe. *dogor*, beslägtadt med *dagr*, m., dag, fe. *däg*, *deg*, *dyg*, got. *dags*, som i sammansättningar heter *dogs*, t. ex. *ahtaudogs*, åtta dagar lång, samt med *dagan*, *dögun*, f., sv. *dygn*.

Geta (*get*, *gat*, *getinn*), få, erhålla, got. *bi-gitan*, finna, fe. *gitan*, erhålla, e. *get*, föda, e. *beget*, kunna, dansk. *gide*, sv. *gitta*; äfven med genit. i bet.: påminna om, omnämna, omtala, såsom i 6:te raden af denna strof, o. s. v.; jfr. vidare Egils. Lex. och Dief.

Slíkr, sådan (för *svá-líkr*), got. *sva-leiks*, mht. *solcher*, e. *such*, sv. *slik*. Jfr. got. *hvileiks*, nht. *welcher*, e. *which*, fn. *hvílíkr*, fnsv. *hvilikin*, *hvilken*, *hulikin*, *holikin*, *hulkin*, *holkin*, *hocken*, *ocken*.

Sefi, m., sinne, mod, besinning. Jfr. got. *sibis*, sv. *säflig*, samt sv. *sipp*, o. s. v.

Strofens senare hälft skulle ordagrannt öfversättas sålunda: det må (skall) alltid blifva taladt hans ålder (regeringstid) till godo (fördel).

Aldr, m., ålder, got. *alþs*, af *ala*, got. *alan*, lat. *alere*.

XX. *Ýtar*, m. pl., män, skrifves alltid med accentueradt ý; om det är rätt, så står troligen *ýtar* i st. f. *ítar*, pl. af *ítr*, och betyder således: de glänsade, herrliga. Antager man åter, att *ytar* är det rätta, så står det i st. f. *vitar*, kommer af *vita*, och betyder alltså: de vetande.

Siöt, i handskrifterna *siót*, (trol. g. *siatar*) f., säte, boning, af *sitia*; jfr. *siötull, siötla, siatna*, samt got. *sitls*, m., stol.

Fenrisúlfr, en af Lokes söner med *Angrboða*. Hans namn är troligen beslägtadt med *fen*, n., träsk.

Iafngóðr, jämngod. *Iafn* = got. *ibns*.

Auðr, adj., öde, tom, hvaraf *eyða*, föröda, i nästa strof.

Tröð, f., trampad väg, af *troða, trað*. *Á auða tröð*, till den (efter och genom Håkans död) tomma platsen, den ort, det rum, den plats, der Håkan nu saknas.

XXI. Första och andra raderna i denna strof äro hemtade ur Háva-mál 75 och 76.

Fé, n., fä, boskap, senare: egendom, rikdom, got. *faihu*, fht. *fihu*, mht. *vihe*, nht. *vieh*, fe. *feoh*, lat. *pecus*, möjligen af *fá* (*fanga*), got. *fahan*, få, fånga.

Frændi, m., pl. *frændr*, frände, slägtinge, af got. *frijon*, älska, sv. *fria*. Det är ock blott i de skandinaviska språken, som ordet betyder slägtinge, eljest = vän, t. ex. got. *frijonds*, fht. *friunt*, mht. *vriunt*, nht. *freund*, fe. *freónd*, pl. *frýnd*, e. *friend*.

Láð, n. och f., land, rike, gräsmark, lefver ännu i skån. och halländ. *fä-lad*, m., utmark, betesmark.

Siðst Hákon fór með heiðin goð; E har *siti Hákon með heiðin goð*, d. ä.: sitte Håkan med hedna gudar.

Heiðinn, hednisk, af *heið*, f., folk, nation, i full öfverensstämmelse med got. *þiudisko* (ital. *tedesco*, sv. *tysk*) af *þiuda*, gr. ἐθνικός af ἔθνος; jfr. lat. *paganus*, af *pagus*, by.

Þiáð, part. af *þiá*, bringa i träldom; det står i st. f. *þía* (liksom *siá* för *sía*), *þiva*, och trol. *þihva*, enl. Grimm. Af denna stamm är fn. *þýr*, m., *þý*, f. (för *þivr*, *þiv*), träl, tjenare, fe. *þeow*, *þeaw*, m., got. *þius*, m., *þivi*, f., vidare fn. *þión*, m., träl, *þióna*, sv. *tjena*, *þiónusta*, sv. *tjenst*, samt fht. *dio*, *deo*, träl, *diwa*, trälinna, *diorna*, *diarna*, fn. *þerna*, sv. *tärna*.

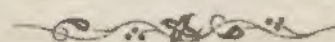
Den 5:te raden är bevisande för Håkans eftergifvenhet för sitt hedniska folks fordringar, och den 6:te har troligen närmast afseende på hans efterträdares våldsammare beteende vid införandet af den Kristna läran.

Förkortningar:

Dief. = Vergleichendes Wörterbuch der gotischen Sprache, von Diefenbach. Säve YS. = Säves upplaga af Ynglinga-Sagan. got. = gotiska, sskr. = sanskrit, fht. = fornhögtyska, mht. = medelhögtyska, nht. = nyhögtyska, fmnht. = forn-, medel- och nyhögtyska, fsx. = fornsaxiska, nordfr. = nordfrisiska, fe. = fornengelska, anglosaxiska, e. = engelska, fn. = fornnorska, fsv. = fornsvenska, sv. = nysvenska, fnsv. = forn- och ny-svenska, gotl. = gotländska, skån. = skånska, lat. = latin, gr. = grekiska, fr. eller fransk. = franska, it. eller ital. = italienska, ill. = illyriska, bret. = bretoniska, gael. = gaeliska, wales. = walesiska, rysk. = ryska. Öfriga förkortningar torde ej behöfva någon förklaring.

Rättelser:

Sid. 1,	rad. 11 nedifr.,	*står:*	Kristna	*läs:*	den Kristna
» 5,	sista raden,	»	Dieterichs	»	Dietrichs
» 8,	» »	»	fiöru	»	i fiöru
» 15,	rad. 13 nedifr.,	»	ryssk.	»	rysk.

STOCKHOLM, 1860.
P. A. NORSTEDT & SÖNER,
Kongl. Boktryckare.